

/umba.org.ua/newsroom/articles/article3.htm

12. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. №2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – №92. – Т. 1. – Ст. 3248.

13. Мультитран. Интернет-словари [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.multitrans.ru/>

14. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про приєднання України до Міжнародної Конвенції з уніфікації деяких правил щодо накладення арешту на морські судна» [Електронний ресурс] // Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=40589&pf35401=194150>

15. Маковская А. А. Арест морских судов по российскому законодательству / А. А. Маковская / Хозяйство и право. – 2002. – № 3. – С. 85-89.

УДК 343.98 : 343.347

Рубежанська О. В., здобувач кафедри криміналістики та судової медицини НАВС

Класифікація слідів використання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин

У статті надається класифікація та характеристика слідів, які утворюються при використанні обладнання для незаконного виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин, з метою удосконалення процесу розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням такого обладнання.

Ключові слова: сліди злочину, обладнання, класифікація, виготовлення, розслідування.

В статті пропонуються класифікація і характеристика слідів, які утворюються при використанні обладнання, призначеного для незаконного виготовлення наркотичних засобів або психотропних речовин, з метою удосконалення процесу розслідування злочинів, пов'язаних із застосуванням такого обладнання.

Ключевые слова: следы преступления, оборудование, классификация, изготовление, расследование.

Classification and description of tracks, that appear at the use of the equipment intended for the illegal making of narcotic facilities or psychotropic substances, are offered in the article, with the purpose of improvement of process of investigation of the crimes constrained with the use of such equipment.

Keywords: tracks of crime, equipment, classification, making, investigation.

Постановка проблеми. Дії злочинця з криміналістичної точки зору характеризуються змінами матеріальної обстановки, які мають місце в ході підготовки, вчинення і приховування злочину, тобто вони ведуть до утворення слідів, матеріального та ідеального характеру. Останнім у криміналістиці приділяється велика увага. Сліди тільки тоді здатні з тієї чи іншої сторони характеризувати скоєний злочин, коли береться до уваги їх сукупність і взаємозв'язок, коли не залишається без аналізу жоден вид слідів. І. Ф. Пантелєв говорить про те, що сукупність даних про матеріальні сліди злочину, їхні особливості і локалізації є важливим елементом криміналістичної характеристики злочинів, але не самостійним, так як залишені сліди і місця їх виявлення є наслідком застосування будь-якого способу [1, с. 14].

Аналіз останніх досліджень. Кожен спосіб злочину викликає тільки йому властиві зміни у вигляді різних слідів, які є ознаками застосування того чи іншого способу. Недооцінка слідів негативно позначається на якості розслідування.

Тому, на нашу думку, Р.С. Белкін дуже доречно зазначає, що не варто запроваджувати лише опис способу вчинення злочину, його треба чинити або від слідів застосування даного способу з тим, щоб по них розкривати злочин, або до слідів застосування цього способу, щоб, знаючи його, зуміти виявити докази скоєного злочину і встановити особу злочинця[2, с. 145].

М.В. Салтевський усі джерела інформації про подію злочину, що утворюються в процесі його вчинення, назвав „слідовою картиною” і визначив її як абстрактну модель слідів злочину, що відображаються в матеріальному середовищі внаслідок його вчинення [3, с.150-151].

Як зазначає Є.Д. Лук'яничков в процесі пізнавальної діяльності з розкриття злочину спочатку досліджують його сліди (предмети, факти), які в подальшому можуть стати судовими доказами. На його думку сліди злочину – джерело інформації для встановлення істини у справі[4, с. 115].

Таким чином, погоджуючись з думкою науковців, зазначаємо, що виявлення слідів може бути підставою початку кримінального провадження, висунення версій про осіб, які вчинили злочин, допомогою у підготовці та проведенні слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій, доказами у судовому засіданні.

Виклад основного матеріалу. Процес розкриття та розслідування злочинів, пов'язаних з використанням обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів вимагає дуже ретельного виявлення та фіксації слідів цього злочину.

Лєвова частина носіїв інформації про дії злочинця в ході розслідування злочинів, пов'язаних з використанням обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, є ті матеріальні сліди, які були наслідком хімічних процесів при їх синтезі.

Аналіз поглядів криміналістів [5, с. 49, 6, с. 815] дає підстави стверджувати, що не усі із зазначених слідів можуть стосуватися злочину, передбаченого статтею 313 КК України.

Слідова картина дій, пов'язаних з використанням обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів у додаток до традиційних в криміналістиці слідів (наприклад, сліди пальців рук) має певні особливості. Типові матеріальні сліди використання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, на наш погляд, доцільно поділити на такі групи:

- 1) сліди підготовки злочину;
- 2) сліди використання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів а бо їх незаконного виготовлення;
- 3) сліди зберігання наркотичних засобів та допоміжних речовин, які використовуються при їх, психотропних речовин або їх аналогів;
- 4) сліди маскуванню цього злочину;
- 5) сліди винагороди за виготовлений за допомогою обладнання продукт.

Так, серед характерних для першої групи наведеної класифікації необхідно відзначити наступні сліди:

- запити на вітчизняну та зарубіжну літературу в бібліотеках, яку використовував злочинець при підготовці до вчинення злочину;
- замовлення на виготовлення ксерокопій у місцях ознайомлення з літературою, в якій викладається методика синтезу наркотичних засобів та використання облад-

нання для їх виготовлення;

- записи з описом методики виготовлення наркотичних засобів, хімічними формулами стадій процесу, з вказівками кількостей “виходу” наркотику і точної ваги хімічних реактивів, з найменуванням засобів вчинення злочину, з вказівками кількості збутих споживачам наркотичних засобів та інші записи, за якими можна судити про факти виготовлення і збуту наркотиків (у записних книжках, на різних аркушах, у зошитах і т. п.);

- посилання на спеціалізовані сайти мережі Інтернет;

- сліди недостачі хімічних засобів при інвентаризації на складі хімічних виробництв, аптечних складах, аптеках, хімічних лабораторіях науково-дослідних та інших установ, хімічних факультетах навчальних закладів;

- перелік обладнання та речовин, необхідних для виготовлення наркотичних засобів;

- наявність речовин, необхідних для проведення хімічних реакції та експлуатування обладнання для виготовлення наркотичних засобів.

До другої групи слід віднести:

- своєрідний запах від хімічних реакцій, їдкі випари, які потрапляючи у вентиляційну шахту або через вхідні двері квартир, отруюють сусідів. Так, наприклад, при зливанні в систему каналізації багатопверхового будинку рідких органічних відходів при виробництві фентанілу, що містять метилакрилат, у мешканців сусідніх квартир може з'явитися сльозотеча від різкого запаху, що нагадує запах свіжих грибів;

- матеріальні сліди хімічних речовин, напівпродуктів наркотику (тобто речовин, одержуваних на завершальних стадіях синтезу наркотиків), готового наркотичного засобу на одязі, в кишнях і на тілі злочинця (на долонях, під нігтями і т. д.);

- неприємний запах від одягу виробника та його тіла, який утворився в результаті протікання хімічних процесів при синтезі наркотику;

- сліди пальців рук на зняттях скоєння злочинів (наприклад, колбі Бунзена, зворотному холодильнику, шлангах, вазі, і т. д.), на засобах для споживання наркотику (голках для шприців, шприцах), на пристосованих для зберігання і збуту упаковок (скляних, паперових, целофанових), різні мікрооб'єкти на них.

Матеріальні сліди при здійсненні даного виду злочину можна також умовно розділити ще на дві групи:

1. Сліди, які можуть виникати при виготовленні будь-якого виду наркотику.

2. Сліди, які утворюються при виготовленні конкретного виду синтетичних наркотичних засобів і визначаються методикою синтезу.

До слідів, пов'язаних зі зберіганням наркотичних засобів та допоміжних речовин, які використовуються при їх виготовленні, на нашу думку, можна віднести:

- основні і побічні продукти стадії синтезу та очищення наркотику (наприклад, нашарування речовини на хімічних стаканах, скляних шприцах, ділильної воронці, колбі Бунзена і т. п.);

- рідини в хімічній посуді (колбах, пробірках і т. п.), які є напівфабрикатами наркотиків;

- сліди перепайки ампул, які чітко видні на шийці ампул;

- сліди збирання або фасування наркотиків у порошокподібному стані (прилади для склеювання поліетиленової плівки та виготовлення пакетиків), а також сліди на виготовлених для упаковки поліетиленових пакетах (нестандартна ширина запаювання, ступінь розчинення плівки).

Виявлення слідів четвертої групи, а саме приховування злочину, є важливим

чинником, який в кінцевому рахунку може негативно вплинути на процес встановлення істини. Воно перешкоджає правоохоронним органам у швидкому та повному розкритті злочинів, викритті винних осіб.

На нашу думку предметом приховування є не тільки докази безпосередньої злочинної діяльності. Ними можуть бути і допоміжні факти, що є засобом встановлення обставин, що складають предмет доказування у справі. Так, виготовленні наркотичні засоби можуть знаходитися у схованках, на них нерідко залишаються сліди пальців рук, нашарування речовин, різні мікрооб'єкти, а також самі наркотичні засоби (на згинах і в куточках пакетів) [7, с. 359].

І.І. Когутич зазначає, що виробництво саморобних наркотиків, що мають специфічний запах, вимагає ізольованого місця виготовлення і спеціального упакування, що не пропускає запаху, чи переховування поруч з іншим, сильнішим запахом (наприклад, від парфумерних товарів) [6, с. 816].

При незаконному виготовленні наркотиків також застосовуються допоміжні засоби та обладнання, які маскують безпосередній процес протиправної діяльності. Наприклад, до засобів маскування можуть бути віднесені різноманітні шланги, що застосовуються для відведення запаху під час незаконного виготовлення амфетаміну від нарколабораторії до ємкістю з водою.

У підозрюваного можуть бути виявленні також предмети, які він отримав за надані послуги (гроші, цінні предмети, алкогольні напої тощо). В якості таких предметів також можуть бути наркотичні засоби, психотропні речовини та їх аналоги.

Ці сліди є одночасно криміналістичними ознаками способів скоєння даного виду злочинів. Вищевказані сліди можуть бути виявлені в житлових і підсобних приміщеннях підозрюваних, за місцем їх роботи і навчання, наприклад в лабораторіях хімічних факультетів навчальних закладів, у місцях проведення вільного часу, гаражах, транспорті.

Висновки. Таким чином, наведена класифікація та характеристика кожної групи типових матеріальних слідів використання обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів, на наш погляд, доцільно використовувати при розслідуванні злочинів, пов'язаних з використанням обладнання, призначеного для виготовлення наркотичних засобів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Пантелеев И.Ф. Методика расследования преступлений / Пантелеев И. Ф. – М. : ВЮЗИ, 1975. – 46 с.
2. Белкин Р.С. Курс криминалистики : [в 3 т.] / Белкин Р. С. – М. : Юристъ, 1997. – Т. 3 : Криминалистические средства, приемы и рекомендации. – 1997. – 480 с.
3. Салтєвський М.В. Навчально-довідковий посібник з криміналістики / Салтєвський М.В., Лукашевич В.Г., Глібко В.М. – К.: ВПОЛ, 1994. – 180 с.
4. Лук'янчиков Є. Д. Методологічні засади інформаційного забезпечення розслідування злочинів : [монографія] / Лук'янчиков Є. Д. – К. : НАВСУ, 2005. – 360 с.
5. Фуражкина И. И. Противодействие расследованию наркопреступлений и пути его преодоления : дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Фуражкина Ирина Игоревна. – Краснодар, 2004. – 205 с., стр.49
6. Когутич І. І. Криміналістика : [курс лекцій] / Когутич І.І. – К. : Атіка, 2008. – 888 с.
7. Керівництво з розслідування злочинів : наук.-практ. посіб. / [В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, В. А. Журавель та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. – Х. :Одіссей, 2009. – 960 с.